

Avaleht>Kohtuasja algatamine>Kus ja kuidas?>Millise riigi õigust kohaldada?

Millise riigi õigust kohaldada?

Iirimaa

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Iirimaa on kollisiooninormide peamine allikas üldine õigus ning neid võidakse seega muuta ja täiustada. Et aga selle valdkonna kohtupraktika on suhteliselt napp, siis on mitmes valdkonnas keeruline otsustada, missugust õigust tuleb kohaldada. See käib eelkõige perekonnaõiguse kohta. Nagu kohtualluvust reguleerivad õigusnormid, asendatakse ka kohaldatava õiguse valikut reguleerivad traditsioonilised õigusnormid järk-järgult rahvusvaheliste konventsioonide ja ELi õigusaktidega.

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

Haagi 1961. aasta testamendi vormile kohaldatava õiguse konventsioon

Rooma 1980. aasta lepingulistele kohustustele kohaldatava õiguse konventsioon

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

Me ei ole teadlikud ühestki kollisiooninorme sisaldavast kahepoolsest konventsioonist, mille osalisriik on Iirimaa.

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Üldine seisukoht on, et kollisiooninorme kohaldatakse üksnes siis, kui vähemalt üks pool on seda nõudnud.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Selle doktriini arvessevõtmist nõudvaid kohtuasju menettletakse Iiri kohtutes harva.

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Iiri õiguses ühtne käsitlus puudub.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Kuna sellealane kohtupraktika puudub, on ebatõenäoline, et Iirimaa kohaldaks välisriigi õigust, mis on vastuolus Iiri avaliku korraga.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Iiri kohtud nõuavad, et välisriigi õiguse sisu tuleb tõendada nagu fakti. Välisriigi õigusele toetuda sooviv pool peab seda taotlema ja tõendama välisriigi õiguse sisu kui fakti kohtunikku rahuldaval viisil. Kui poolte esitatud tõendid on vasturääkivad, võib kohtunik hinnata ekspertide usaldusväärsust ja seejärel esmaseid tõendeid (nt välisriigi õigusaktid ja kohtuasjad), eriti kui neis kasutatakse Iiri kohtunikule tuttavaid mõisteid. Kui Iiri kollisiooninormide kohaselt tuleb kohaldada välisriigi õigust, kuid kumbki pool ei esita tõendeid selle kohta, missugune õigus see on, eeldab kohus tavaliselt, et see on sama mis Iiri õigus, kui ei ole tõendatud teisiti.

Välisriigi õiguse sisu tõendamiseks esitatakse tavaliselt eksperditõendeid ja sellest ei piisa, kui pooled esitavad kohtule välisriigi õigusakti, kohtuasja materjalid või ametiasutuse dokumendi. Välisriigi õiguse sisu võib tõendada isik, kellel on välisriigi õigussüsteemis juristi kvalifikatsioon või kellel on selles süsteemis piisav praktiline kogemus. Kohus ise ei uuri tavaliselt välisriigi õigust.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Iirimaa on alla kirjutanud Rooma 1980. aasta lepingulistele kohustustele kohaldatava õiguse konventsioonile. Iirimaa on selle konventsiooni rakendanud õigusaktiga – 1991. aasta lepinguliste kohustuste (kohaldatava õiguse) seadusega (*Contractual Obligations (Applicable Law) Act, 1991*). Konventsiooni sätteid kohaldatakse lepinguliste kohustuste suhtes kõigis olukordades, kus tuleb valida eri riikide õiguse vahel. Konventsiooni ei kohaldata siiski teatavat liiki lepingute suhtes, näiteks peresuhtest tulenevate lepinguliste kohustuste suhtes.

Tuleb märkida, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus) on Iirimaa vahetult kohaldatav. Ent Iirimaa ei ole nõustunud rakendama nõukogu määrust (EL) nr 1259/2010 osalevate liikmesriikide tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (Rooma III määrus).

3.2 Lepinguvälised kohustused

Perekonnaõiguse ja abielulahutuse avalduste puhul peavad Iiri kohtud sobivaks kohaldada *lex fori*’t, sest see annab kindlustunde. Iirimaa puuduvad õigusaktid kollisiooninormide kohta lepinguvälise kahju asjades ja sellealane kohtupraktika on väga napp. Iiri kohtud võtavad arvesse *lex fori* põhimõtet, mille järgi tuleb kohaldada kohtu asukohariigi õigust, ja ka *lex loci delicti* põhimõtet, mille järgi tuleb kohaldada selle riigi õigust, kus lepinguvälise kahju tekkis. Kohtud võivad ka arvesse võtta konkreetset lepinguvälist kahju reguleerivat õigust, milles soovitakse rakendada paindlikku käsitust, mis võimaldab kohtul kaaluda kõiki ühendavaid tegureid ja lahendada kohtualluvuse küsimus neist lähtudes.

Tuleb märkida, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II määrus) on Iirimaa vahetult kohaldatav.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Lapse elukoht on tema isa elukoht, kui lapse vanemad olid lapse sündimise ajal omavahel abielus. Kui lapse vanemad ei olnud lapse sündimise ajal omavahel abielus või kui lapse isa oli sündimise ajal juba surnud, on lapse elukoht tema ema elukoht. Seda reeglit kohaldatakse kuni lapse 18-aastaseks saamiseni ehk kuni selle ajani, kui laps saab täisealiseks ning on elukoha valimiseks õigus- ja teovõimeline.

Isik saab valida elukoha ainult siis, kui ta elab tegelikult asjaomases riigis kavatsusega sinna määramata ajaks või alaliselt elama jääda. Kui üht neist tingimustest enam ei täideta, asendub isiku elukoht tema esialgse elukohaga. Abielus naine omandab elukoha oma abikaasast sõltumatult.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

1987. aasta laste staatuse seadusega (*Status of Children Act 1987*) kaotati väljaspool abielu sündimise mõiste. Selle seaduse kohaselt tuleb iga isiku ning tema isa ja ema vaheline suhe kindlaks teha võtmata arvesse seda, kas isa ja ema on praegu või on olnud varem omavahel abielus.

Hoolimata sellest ei peeta last juhul, kui tema vanemad ei ole lapse sünnikuupäeval või eostamise ajal omavahel abielus, abielust sündinud lapseks. Laps võib siiski omandada abielust sündinud lapse staatuse, kui tema vanemad hiljem abielluvad. Abielust sündinud lapse ja selle staatuse hiljem omandanud lapse põhiseaduslik seisund ei erine. Samuti ei olene lapse õigus olla oma vanemate poolt ülalpeetud või kummaltki vanemalt pärida sellest, kas lapse vanemad on kunagi omavahel abielus olnud või mitte.

Kui liri kohus teostab oma pädevust kohtuasjas nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 (mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, (Brüsseli IIa määrus)) alusel, kohaldab ta üldjuhul liri õigust.

Kui liri kohtul on pädevus seoses lapsendamise juhtumiga, kohaldatakse samuti liri õigust.

Tuleb märkida, et kõrgematel kohtudel on iseeneslik pädevus anda liri kodaniku lapse põhiseaduslikke õigusi tagavaid korraldusi lapse alalisest elukohast olenemata. Kohus juhindub igas otsuses oma pädevust teostada sellest, kas konkreetsetel asjaoludel on seda asjakohane või sobiv teha, pidades silmas rahvusvahelises eraõiguses sätestatud viisakuspõhimõtet.

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahutus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

Abielu kohta on liri õiguses 22. mail 2015 vastuvõetud põhiseaduse 34. muudatuses sätestatud, et abielu võivad sõlmida seaduse kohaselt kaks isikut olenemata nende soost. Selle põhjal võivad isikud, kellel on abieluvõime ja kes on vabad, et abielluda, seda teha olenemata nende bioloogilisest soost, kui jõustub ja hakatakse kohaldama 2015. aasta abieluseaduse eelnõu (*Marriage Bill 2015*). Iirimaa ei peeta kehtivaks abielu, mille puhul üks pooltest on transsooline ja abiellub, kasutades oma uut omandatud soolist identiteeti. Rahvusvahelise eraõiguse normide kohaselt tunnustatakse välisriigis sõlmitud abielu ainult siis, kui on täidetud teatavad tingimused. Pooled peavad olema täitnud vorminõuded, mida kohaldatakse riigis, kus toimub nende abielu registreerimise tseremoonia (*lex loci celebrationis*). Pooltel peab olema abieluvõime vastavalt selle riigi eeskirjadele, kus oli nende alaline elukoht. Välisriigis sõlmitud abielu peab olema sarnane sellega, mida peetakse Iirimaa üldiselt abieluks. Näiteks kui abielu on tõenäoliselt polügaamne, siis seda ei tunnustata. 2010. aasta tsiviilpartnerluse ning kooselupartnerite teatavate õiguste ja kohustuste seaduse (*Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010*) § 5 alusel tehtud korraldustes nähakse ette, et teatud liiki välisriigis registreeritud partnerlussuhetel on õigus ja kohustus saada liri õiguses samasuguse kohtlemise osaliseks nagu Iirimaa registreeritud tsiviilpartnerlustel, tingimusel et asjaomasel paaril on õigus- ja teovõime tsiviilpartnerluse registreerimiseks Iirimaa.

Seoses kohtualluvusega abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise küsimustes kohaldatakse Iirimaa vahetult nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (Brüsseli IIa määrus). Juhtudel, mil teistel liikmesriikidel puudub Brüsseli IIa määruse kohaselt pädevus, võivad liri kohtud ennast pädevaks tunnistada, kui vähemalt ühe poole alaline elukoht on menetluse algatamise ajal Iirimaa.

Kui abielu lahutamise menetlus kuulub liri kohtu pädevusse, siis kohaldab kohus perekonnaõigust puudutavate menetluste ja kõrval- või seotud küsimuste suhtes liri õigust.

Juhtudel, mil Brüsseli IIa määrust ei kohaldata, tunnustatakse välisriigis tehtud abielulahutust, kui see toimus riigis, kus üks abikaasa elas alaliselt abielu lahutamise menetluse algatamise kuupäeval.

3.5.1 Ülalpidamiskohustus

Ülalpidamisnõudeid käsitletakse praegu vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes.

Ülalpidamismääruse eesmärk on eeskätt sätestada kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, tunnustamise ja täitmise ning koostööga seotud ühtsed eeskirjad ja standarddokumendid, et soodustada elatise tõhusat sissenõudmist Euroopa Liidu piires. Arvestades, et üks määruse peamisi eesmärgi on tagada, et ülalpidamist saama õigustatud isikul oleks võimalik saada hõlpsasti liikmesriigis kohtuotsus, mis oleks teises liikmesriigis automaatselt täidetav, ilma et selleks oleks vaja teha mingeid lisatoiminguid, hõlmab ülalpidamismäärus kohtualluvuse, kollisiooninormide, tunnustamise ja täidetavuse, täitmise ja õigusabiga seoses võetavaid meetmeid ning selle eesmärk on tagada keskasutustevaheline koostöö. Kohustus täita esialgse korralduse tingimused ilma neid muutmata on määruse tingimuste kohaselt väga konkreetne ja ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus ei kuulu mitte ühelgi juhul sisulisele läbivaatamisele teises liikmesriigis, kus taotletakse selle tunnustamist, täidetavaks tunnistamist või täitmist. Seega on määruse otsene tagajärg see, et liikmesriigi kohtult, kellele hagi ei esitatud, võetakse ära võimalus teha uusi või seotud korraldusi.

3.6 Abieluvara

Vastupidise kavatsuse puudumise korral tõlgendatakse poolte abieluvarelepingut kooskõlas abielupaari elukohariigi õigusega. Sellise lepingu puudumise puhul määratakse kohaldatav õigus kindlaks samuti abielupaari elukoha järgi. Kui abikaasadel on ühine elukoht, võrdub see abielupaari elukohaga. Kui neil puudub ühine elukoht, määratakse abielupaari elukoht tõenäoliselt kindlaks kooskõlas kohaldatava õigusega, millega pooltel ja abielul on lähim seos.

3.7 Testamendid ja pärimine

Üldpõhimõtte kohaselt kohaldatakse kinnisasjade pärimise suhtes vara asukohariigi õigust ning vallasasjade jagamise ja pärimise suhtes selle riigi õigust, kus oli surnud isiku elukoht tema surma ajal.

Testaatori testamendi tegemise võime tehakse kindlaks tema elukohariigi õiguse alusel, ehkki ollakse ka seisukohal, et kinnisvara puhul tuleks kohaldada vara asukohariigi õigust (*lex situs*).

Kui testaatori elukoht muutub testamendi tegemise kuupäeva ja surmakuupäeva vahelisel ajal, siis selle suhtes, kas tema testamendi tegemise võimet tuleks kontrollida tema testamendi tegemise aegse elukohariigi õiguse kohaselt või surmaaegse elukohariigi õiguse kohaselt, ollakse eri seisukohtadel.

Testament on 1965. aasta pärimisseaduse (*Succession Act, 1965*) kohaselt vormiliselt kehtiv siis, kui see on kooskõlas ühe järgmise õigusega: testaatori testamendi tegemise riigi õigus; testaatori testamendi tegemise aegse või testaatori surma aegse kodakondsusjärgse riigi, elukohariigi või alalise elukoha riigi õigus; vallasasjade korral nende asukohariigi õigus.

3.8 Kinnisvara

Iiri õiguses eristatakse vallas- ja kinnisvara ning selle kindlaksmääramiseks, kas kõnealune omandiõigus puudutab vallas- või kinnisvara, kohaldatakse vara asukohariigi õigust.

Kinnisvara puhul kohaldatakse üldiselt vara asukohariigi õigust.

3.9 Maksejõuetus

Nõukogu määruses (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (maksejõuetusmenetluse määrus) on sätestatud maksejõuetusmenetluste kohtualluvuse eeskirjad Euroopa Liidus^[1]. Maksejõuetusmenetluse määruse artiklis 3 on sätestatud, et maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku peahuvide kese. Seega kontrollib Iirimaa algatatud maksejõuetusmenetlust liri kohus kooskõlas liri õigusega, mis reguleerib nõuete esitamist, kontrollimist ja kinnitamist maksejõuetusmenetlustes. Peamised asjaomased õigusaktid on 2014. aasta äriühingute seadus (*Companies Act 2014*), 2012.–2015. aasta füüsiliste isikute maksejõuetuse seadused (*Personal Insolvency Acts 2012–2015*) ja 1988. aasta pankrotiseadus (*Bankruptcy Act, 1988*).

Kasulikud lingid

<http://www.irishstatutebook.ie/1995/en/act/pub/0026/sec0027.html>

[1] Asendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), mis jõustub 26. juunil 2017.

Viimati uuendatud: 12/04/2023

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.